

Veileder for håndtering av fyllitt

Del 2: Disponering av overskuddsmasser av fyllitt

Oppdatert 09.09.2024

Bakgrunn

Fyllitt er en omdanningsbergart, som er blitt til av avsetning fra gammel havbunnsleire over millioner av år. Mangel på oksygen under avsetningsforholdene kan føre til at det dannes sulfidmineraler i bergarten. Når sulfidmineralene kommer i kontakt med vann og luft, kan svovelsyre utvikles. Svovelsyren bidrar til utlekking av blant annet arsen, nikkel, sink og kobber i vannet. Berggrunn som danner syre eller andre stoffer som kan medføre forurensing i kontakt med vann og/eller luft regnes som forurensende grunn dersom ikke annet er dokumentert jf. forurensingsforskriften § 2-3.

Ved en tilfeldighet ble det oppdaget at fyllitten i Stavanger regionen har dette potensialet i større grad enn det som var tidligere kjent. Våren 2023 kartla NGU fyllitten i Stavanger regionen. I de områdene de har prøvetatt viser resultatene lavt innhold av (tung)metaller i bergarten, bortsett fra arsen. Resultatene tyder på at det er begrenset forurensingspotensial fra de bergartene NGU har analysert. Samtidig foreligger det prøver fra vann i byggegropen i Stavanger med høye verdier av nikkel, sink og kobber, som viser at det skjer en viss utlekking av tungmetaller.

NGU har med sin metodikk kommet frem til at ca. 30% av de undersøkte prøvene i Stavanger kommune har potensial for syredannelse. NGU beskriver også fyllitten som heterogen med smale soner som kan være syredannende, og som det kan være vanskelig å kartlegge og skille ut på forhånd.

Basert på kunnskapsgrunnlaget slik det foreligger i dag er det ikke grunnlag for å vurdere at all fyllitten er forurenset masse. Usikkerheten i kunnskapsgrunnlaget, bl.a variasjon i syredannende potensial og mulig variasjon i innhold av metaller i bergarten krever imidlertid forsiktighet i håndtering av slike masser. Derfor gir Statsforvalteren i Rogaland en anbefaling for hvordan man skal kunne identifisere om bergarten har et forurensende potensial eller ikke.

Usikkerhet rundt håndtering av masser bestående av fyllitt har skapt uforutsigbarhet for anleggsbransjen i Rogaland. Statsforvalteren er opptatt av at håndteringen ikke skaper utfordringer for miljøet, samtidig som vi skal også ta samfunnsøkonomiske hensyn.

Når overskuddsmasser av fyllitt ikke regnes som forurenset

Tiltak der steinmasser mellomlagres eller disponeres kan føre til forurensing i nærliggende vannresipienter og på land. Dette gjelder både forurensede og ikke forurensede masser.

Miljødirektoratet har utarbeidet veiledning for disponering av jord og stein som ikke er forurenset. [Veiledningen finner du på deres nettsider](#). Begrenset kunnskapsgrunnlag tilsier ekstra forsiktighet også ved disponering av fyllittmasser som ikke er vurdert som forurenset grunn, og det bør unngås at massene legges i nærhet av vassdrag, eller med avrenning til naturreservat og særlige sårbare resipienter. Dette kan føre til ulovlig forurensning.

Når overskuddsmasser av fyllitt regnes som forurenset

Hvis undersøkelsene medfører at et tiltaksområde regnes som forurenset grunn, vil tiltaket måtte behandles i henhold til forurensningsforskriften kapittel 2, der kommunen er myndighet.

Dersom forurensete overskuddsmasser skal mellomlagres og/eller disponeres utenfor tiltaksområdet, i stedet for å leveres til et lovlig avfallsanlegg, krever dette ytterligere søknad om unntak og tillatelser:

- Mellomlagring og permanent disponering av slike masser utenfor tiltaksområdet krever en tillatelse jf. forurensningsloven § 11.
- Permanent disponering utenfor tiltaksområdet krever også unntak fra forurensningsforskriften § 2-5.
- Dersom disponeringen ikke er å anse som gjenvinning, kreves i tillegg et unntak fra forurensningsloven § 32.

På generelt grunnlag bør ikke disponering av slike masser skje i nærhet av viktige naturverdier eller sårbare resipienter.

Ved disponering av fyllitt som regnes som forurenset masse, må det gjennomføres tiltak for å hindre forurensning som er til skade eller ulempe for miljøet. Massene som disponeres på land bør kun disponeres i områder hvor berggrunnen er fyllitt. Dersom forurensete overskuddsmasser skal disponeres på en annen måte, som ikke kan anses å være gjenvinning, krever dette i tillegg et særlig unntak fra forurensningsloven § 32.

Utfylling i sjø og vassdrag

Utfylling i sjø og vassdrag krever som hovedregel tillatelse etter forurensningsloven jf. § 11. Dette gjelder uavhengig om fyllittmassene defineres som forurenset eller ikke forurenset. Det kan være aktuelt å stille krav til overvåking i vann, og eventuelt barrierer mot sjø med rene masse.

Hvem er myndighet?

Forurensningsmyndigheten for håndtering av overskuddsmasser med fyllitt er fordelt mellom kommunen og statsforvalteren.

Kommunen er myndighet for terrenginngrepet der fyllittmassene tas ut, etter forurensningsforskriften kapittel 2 (om bygge- og gravetiltak i forurenset grunn), og kan godkjenne disponering av masser med fyllitt innenfor tiltaksområdet.

Statsforvalteren i Rogaland er delegert myndighet for disponering av overskuddsmasser av fyllitt utenfor tiltaksområdet. Dette inkluderer myndighet til å gi:

- unntak fra forurensningsforskriften § 2-5 annet ledd
- unntak fra forurensningsloven § 32 til annen disponering enn gjenvinning
- tillatelse til forurensning fra mellomlagring og permanent disponering utenfor tiltaksområdet etter forurensningsloven § 11

Statsforvalteren er også myndighet for forurensning fra anleggsvirksomhet.

Som forurensningsmyndighet kan Statsforvalteren også stille krav om overvåkning av effektene under/etter disponeringstiltakene etter forurensningsloven § 51.

Dersom det er ønskelig å disponere fyllitt i en utfylling, må det søkes om ved bruk av vårt søknadsskjema, som [du finner på våre nettsider](#).